

УРУҒЛИК БАРГЛИ САЛАТ (*LACTUCA SATIVA L. VAR. CRISPA*)
ЎСИМЛИГИДА УЧРАЙДИГАН ЗАРАРКУНАНДА ВА
КАСАЛЛИКЛАР

Турдиева Ферузахон Тиркашбоевна

Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар

институтини, таянч докторанти

Аннотация:

уруғлик баргли салат (*Lactuca sativa L. var. crispa*) ўсимлигида учрайдиган зараркунанда ва касалликлар ҳақида қимматли маълумотлар келтирилган. Шунингдек, мақолада зараркунанда ва касалликларга қарши курашиш чоралари ёзилган.

Калит сўзлар: зараркунанда ва касалликлар, карам бити, сохта ун-шудринг.

Адабиётлардан маълумки, баргли салат ўсимлигида бир қатор зараркунанда ва касалликлар учрайди. Бизнинг тадқиқотларимизда Андижон вилояти тупроқ-иклим шароитида уруғлик баргли салатда учрайдиган зараркунанда ва касалликларни ўрганмаган бўлсакда, ўсимликларни ташқи белгиларига қараб бу зараркунанда ва касалликларни мавжудлигини, уларга қарши кураш усуллари кузатиш асосида баён қилмоқчимиз.

Карам бити ҳашароти жуда кичик бўлиб, унинг устки қисми парафинга ўхшаган сифат модда билан қопланган. Бу зараркунанда баргли салатнинг шарбатларини сўриб олиш билан унинг сифатини пасайтиради. Шикастланган барглар буришиб, юмшоқ бўлиб, умуман тўпбарг ҳосил қилмайди. Ушбу зараркунандага қарши курашишда ўтмишдош экинларни ҳосил қолдиқларини йиғиштириб олиш, бегона ўтлардан тозалаш, ва зарарланган ўсимликларни ер майдонидан зудлик билан бартараф этиш керак бўлади.

Кўкат сабзавот экинлари, хусусан, баргли салат ўсимлигини етиштириш билан шуғулланадиган фермер хўжаликлари бу зараркунандага қарши Моспилан, нестор, протектор, 20% н.кук. – 0,02-0,03 л/га, (дельтометрин) делцис 2,5%, децис 10% - 0,035 л/га, (имидаклоприд) конфидор, багира,

когинор, компрадор, 20% к.э. – 0,05 л/га; моддалардан биронтасини сувда яхшилаб аралаштириб ҳосил йиғишдан 20 кун олдин пуркаш тавсия этилади.

Кимёвий ишлов берилган баргли салат экилган далаларга 2-3 кун ўтказиб ўсимликни стрессдан чиқариш ва ривожланишини тезлаштириш мақсадида таркибида гумин, фульво, гибберелл ва озуқа моддалар комплекси (N, P, K) таркибида микроэлементлар бор ўсимликларнинг ўсишини бошқарувчи моддаларнинг биронтаси билан ишлов бериш мақсадга мувофиқ.

Уруғлик баргли салат ўсимликларини етиштиришда бир қатор касалликлар мавжуд.

Сохта ун-шудринг касаллиги замбуруғлар орқали тарқалади ҳамда салатбаргларга катта зарар етказиши маълум. Касаллик ўсимликнинг барча ер устки қисмларини зарарлайди. Дастлаб уруғ паллаларида баргларининг устки томонида сарғиш-яшил рангли ноаниқ доғлар пайдо бўлади, баргларнинг остки томонида эса кучсиз, оқ ғуборли доғлар кўзга ташланди. Кейинчалик бу доғлар катталашиб, баргларни ҳам қоплаб олиши мумкин. Натижада барглар сарғаяди ва қуриб қолади.

Бу касалликка қарши кураш учун экин далаларида алмашлаб экишни жорий қилиш, ер майдонини ўсимлик қолдиқларидан тозалаш лозим бўлади.

Касалланган ўсимликларга кимёвий воситалардан Ридомил голд МЦ 68% - 2,5 кг/га, ва бошқа фунгицидларни ҳосилни йиғишдан 20 кун олдин пуркалади.

Баргли салатнинг жуда хавфли касаллигидан бири шиллиқли бактериоздир. Ушбу касаллик баргли салатнинг кўпроқ ёзги экиш муддатида учрайди. Касаллик бактериялари уруғликда, ўзаклари ичида, ўсимлик қолдиқларида ёки ёндош ўсимликларда сақланади. Касаллик юқори ҳарорат бўлган вақтда бошланади ва бунда – баргли салат барглари сарғаяди, шиллиқланади ва охир-оқибат барглар чириши кузатилади. Шиллиқли бактериоз ўсиш даврида, пояларнинг пайдо бўлишидан бошлаб кўрина бошлайди.

Касалликни олдини олиш учун агротехник алмашлаб экишни жорий қилиш, қатор ораларига сифатли агротехник тадбирларни амалга ошириш, қўллатиб суғормаслик мақсадга мувофиқ. Биологик кураш

чораси сифатида Триходермин моддасини қўллаш ҳам ижобий натижалар бериши кузатилган. Баргли салат уруғларни экишдан 25-30 кун олдин 2,5% Максим - 0,4 мл/кг, 31,2% Селес Топ - 0,4-0,6 мл/кг, 50% Фундозол - 2,0 мл/кг каби препаратлар билан дорилаш лозим.

Адабиётлар

1. Boboeva N. T. et al. The fight against avena fatua in the middle of a wheat field //International Journal on Integrated Education. – Т. 3. – №. 2. – С. 62-64.
2. Shim, Chang Ki, et al. "Evaluation of lettuce germplasm resistance to gray mold disease for organic cultivations." The plant pathology journal 30.1 (2014): 90.
3. Sullieva S. X., G'Zokirov Q. The Structure of the Yield of Winter Wheat When Using Herbicides Against Weeds //International Journal on Integrated Education. – Т. 3. – №. 11. – С. 37-40.
4. Sullieva S., Zokirov K. Biology of weeds //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2019. – Т. 1. – №. 2. – С. 120-124.
5. Xurramovna S. S. et al. Use Atlantis Herbicide for Avena Fatua in the Middle of a Wheat Field //International Journal on Integrated Education. – Т. 3. – №. 1. – С. 45-47.